

Granskning av relationsvåld med dödlig utgång i Polisregion Stockholm

Nationella operativa avdelningen

Utvecklingscentrum Väst

2017-04-04

Begrepp som förekommer i rapporten

BE	Beredningsenheten
BiNR	Brott i nära relation
Bops	Brottsoffer och personsäkerhetsverksamheten
Durtvå	Datoriserad utredningsrutin med tvångsmedel
FU-ledare	Förundersökningsledare
FUP	Förundersökningsprotokoll
IHE låda	Digital låda för initialt handläggande enhet
Lottad åklagare	Aktuell förundersökningsledare på Åklagarmyndigheten
NCK	Nationellt centrum för kvinnofrid
NEPU	Register för nationellt efterlysta personer
NOA	Nationellt operativa avdelningen
NOLG	Nationella operativa ledningsgruppen
RAR	Rationell anmälnings rutin
RLC	Regional ledningscentral
RVC	Relationsvårdscentrum
SAM	Stalking Assessment and Management
SARA	Spousal Assault Risk Assessment
SB	Stationsbefäl
Slask	Uppgifter som ej ingår i förundersökningsprotokollet
SSI	Sektionen för särskilda insatser
UC	Utvecklingscentrum
YB	Yttre befäl
ÅM	Åklagarmyndigheten

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	4
1.1	Uppdraget.....	4
1.2	Genomförandet	4
2	SAMMANFATTNING AV ÄRENDET.....	5
2.1	Initiala utredningsåtgärder	5
2.2	Fortsatta utredningsåtgärder.....	6
2.3	Tidsaxel.....	8
2.4	Mordet.....	8
2.5	Historik	9
3	ÅKLAGARE	9
4	LEDNING OCH STYRNING.....	10
4.1	Arbetsledning.....	11
5	BROTTSOFFER OCH PERSONSÄKERHETSVERKSAMHETEN.....	11
5.1	Stöd och skydd.....	12
5.2	Kontaktförbud	13
5.3	Relationsvåldscentrum.....	13
6	INTERN KOMMUNIKATION.....	14
7	ARBETSMILJÖ	14
7.1	Handledning.....	14
7.2	Kompetens och utbildning	14
7.3	Utveckling.....	15
8	ARBETSGRUPPENS ÖVERVÄGANDEN OCH REKOMMENDATIONER	15
8.1	Brister.....	16
8.2	Rekommendationer	17

1 Inledning

1.1 Uppdraget

I samband med möte i Nationella operativa ledningsgruppen (NOLG) den 19 oktober 2016 redogjorde Polisregion Stockholm för utredningsarbetet av mordet på AR. NOLG beslutade att ge Nationella operativa avdelningen (Noa) Beredningsenheten i uppdrag i att sätta samman en granskningsgrupp med Noa Utvecklingscentrum Väst som huvudansvarig, med deltagande från Noa samt eventuellt från någon region.

Syftet med granskningen är lärande samt att minimera brister i hanteringen av ärenden med liknande karaktär.

Utvärderingen har genomförts av en arbetsgrupp bestående av:

- Kommissarie Anders Sandholm, Noa UC Väst (ordförande)
- Inspektör Anna Lindström, Noa UC Väst
- Kommissarie Magnus Sallrot, Noa BE
- Handläggare Maria Agge, Noa SSI
- Kommissarie Bo Lundqvist, Polisregion Syd (deltog initialt)

1.2 Genomförandet

Uppdraget har i huvudsak genomförts med anledning av handläggningen gällande ärendet grov kvinnofridskränkning. Arbetsgruppen har tagit del av aktuell dokumentation såsom förundersökningsprotokoll avseende mord, grov kvinnofridskränkning och miss-handel inklusive överskottsmaterial (så kallad slask), domar, handlingsplan i region Stockholm gällande brott i nära relation (BiNR), lednings- och styrningsdokument i region Stockholm, efterlysningssdokumentation med mera.

Utvärderingen har genomförts genom att arbetsgruppen besökte region Stockholm och polisområde Nord under vecka 5/2017, samt andra delar i regionens organisation som medverkat i hanteringen av ärendet som brottsoffer- och personsäkerhetssektionen (Bops) och relationsvåldscentrum (RVC). I samband med besöket gjordes enskilda intervjuer med personal som deltagit i förundersökningen.

Arbetsgruppen har gjorts medveten om att Åklagarmyndighetens tillsynsavdelning parallellt genomför en genomlysning av åklagarnas arbete i ärendet. Arbetsgruppen och tillsynsavdelningen har informerat varandra om sina respektive uppdrag.

2 Sammanfattning av ärendet

2.1 Initiala utredningsåtgärder

På kvällen, onsdagen den 25 maj 2016, tar AR kontakt med polisen i Sollentuna via telefon. AR berättar att hon har blivit misshandlad av sin pojkvän MJ under en längre tid och att hon nu inte orkar längre. AR vill komma i kontakt med polisen för att prata och få hjälp. AR får beskedet att det är bäst för henne att ta sig till polisen i Solna eftersom hon bor i Bromma. Efter samtalet tar polisen i Sollentuna kontakt med joursektionen i Solna via telefon och informerar om att en kvinna är på väg till Solna med anledning av att hon blivit misshandlad och att hon önskar att få råd om hur hon ska hantera sin situation.

I Solna genomför förhørsledare från joursektionen ett samtal under cirka en och en halv timme. Initialt vill AR inte göra någon anmälan då hon är mycket rädd för MJ som misshandlat henne under en längre tid. Under samtalet får hon det självförtroende som behövs och är villig att medverka till en anmälan. Av dataslagningar framkommer det att den misstänkte är villkorligt frigiven för grov kvinnofridskränkning samt att han tidigare blivit dömd för ett flertal våldsbrott.

Samtalet föredras för förundersökningsledaren (FU-ledare) vid joursektionen. Denne fattar beslut att anmälan ska upprättas och att ett formellt förhör ska genomföras. Anmälan upprättas torsdagen den 25 maj kl. 01.20 och den fördelas till ärendesamordningen i Sollentuna av tillförordnade stationsbefälet (t.f. SB) i Solna. FU-ledaren vid joursektionen avslutar sin tjänstgöring onsdagen den 25 maj kl. 24.00. När FU-ledaren slutar sin tjänstgöring övergår arbetsledningen gällande utredarna på joursektionen till t.f. SB. Utredarna på joursektionen och arbetsledarna har inte samma arbetstider.

I polisens och åklagarnas handböcker och metodstöd framgår att videoförhör bör hållas med målsägande för att stödja denne i den fortsatta rättsprocessen samt utgöra ett stöd för åklagaren om målsägande inte längre vill medverka i fortsatt utredning. Något videoförhör genomfördes inte med AR.

AR tillfrågas om kontaktförbud och målsägarbiträde, vilket hon önskar. AR vill även komma i kontakt med brottsofferstödjande verksamhet, vilket antecknas i anmälan. En promemoria (PM) upprättas av förhørsledaren gällande hur denne uppfattar AR:s sinnesstämning vid anmälningstillfället.

En initial riskbedömning görs i RAR samt att en strukturerad riskbedömning, Stalking Assessment and Management (SAM), upprättas. Riskbedömningen visar hög risk för fortsatt förföljelse, hög risk för våld och hög risk för dödligt våld. Vid riskbedömning gällande relationsvåld ska checklistan Spousal Assault Risk Assessment (SARA) användas.

Vidare upprättas ett PM med kontaktuppgifter till Relationsvåldscentrum (RVC). Detta PM skickas via internpost. En kopia på det PM som skickas till RVC samt riskbedömningen SAM läggs i en ärendeakt. Någon anmälan om kontaktförbud görs inte i detta skede ej heller senare. Vid anmälningstillfället uppvisas och dokumenteras inte aktuella skador. Tidigare skador framgår av anmälan.

Ärendet föredras för åklagare som torsdagen den 26 maj 2016 kl. 02.20 fattar beslut om tvångsmedel. MJ anhålls i sin frånvaro och skälen till anhållandet är kollusionsfara och recidivfara, inga ytterligare direktiv lämnas.

När anmälan och åklagarkontakten var klar så lämnar AR polisstationen i Solna. AR säger att hon inte önskar någon hjälp med skyddat boende i nuläget. AR uppger vidare att hon ska bo hos en nära vän där hon kan känna sig trygg.

Ärendet sammanfattas och läggs på FU-ledarens skrivbord på joursektionen. Dennes tjänstgöring påbörjas kl. 06.30 torsdagen den 26 maj. Anledningen till att dokumenten placeras på skrivbordet är att ärendet ska uppmärksammas. För att ytterligare markera att det är ett högprioriterat ärende skriver förhørsledaren ett försättsblad till ärendeakten där han förtydligar att enligt den riskbedömning som gjorts är risken hög. Polisområde Nord har en ärendefördelningsrutin, enligt vilken joursektionen ska fördela ärenden direkt till respektive utredningsenhet. Övriga ärenden fördelas via samordningssektionen.

På morgonen dagen därpå, torsdagen den 26 maj, kontaktas gruppchefen på BiNR av FU-ledaren på joursektionen. FU-ledaren informerar om ärendet med avsikten att ärendet fortsatt ska handläggas vid BiNR. Ärendet fördelades dock inte om till BiNR i datoriserad utredningsrutin med tvångsmedel (Durtvå) utan det ligger kvar på samordningen. Detta innebär att BiNR inte kan ta del av ärendet i sin digitala låda för initialt handläggande enhet (IHE låda).

Torsdagen den 26 maj, kl. 14.20, kommer AR in till polisstationen i Solna och uppger att hon inte längre önskar medverka i utredningen. AR berättar att hon ringt ett flertal gånger till polisen under torsdagen och sökt någon ansvarig men inte fått hjälp.

AR uppger att hon tidigare under dagen blivit kontaktad av någon vid brottsoffergruppen som frågat och informerat sig om hennes situation. AR har själv varit i kontakt med socialtjänsten, vilken erbjuder plats på skyddat boende. AR väljer att tacka nej då det inte finns möjlighet för henne att ta med sig sin hund till boendet.

Joursektionens utredare genomför ett antal åtgärder i ärendet under eftermiddagen och kvällen torsdagen den 26 maj. De söker upp AR som vidhåller att hon inte vill medverka i utredningen. Kontakt med åklagare tas och framställan om förordnande av målsägarbiträde görs. MJ efterlyses i registret för nationellt efterlysta personer och u-bok (NEPU) torsdagen den 26 maj kl. 22.00.

2.2 Fortsatta utredningsåtgärder

Ärendet gällande grov kvinnofridskränkning fördelas digitalt i Durtvå från samordningen till BiNR på morgonen fredagen den 27 maj kl. 07.10. Vid BiNR läggs ärendet ut som "brådskande ärende" till en handläggare, en biträdande handläggare och två förhørsledare.

Utredarna inleder sitt arbete med att kontrollera vem som blivit förordnad som målsägarbiträde. Det visar sig vara advokat KK. De ringer även upp AR som säger att hon fortfarande är osäker på om hon vill medverka. Utredarna får samma uppgift från mål-

sägarbiträdet som varit i kontakt med AR. Målsägarbiträdet har bokat ett personligt möte med AR fredagen den 27 maj kl.14.00. Advokaten lovar att återkoppla till utredarna efter mötet. Handläggarna på BiNR mejlar Bops nord om läget och att AR behöver stöd för att orka medverka i utredningen.

Utredarna kontrollerar med Frivården om det finns uppgifter om var MJ kan befinna sig, men någon sådan information finns inte. Utredarna frågar även AR om hon vet var MJ befinner sig vilket hon ej har vetskap om.

Handläggare vid BiNR tar på förmiddagen kontakt med FU-ledaren som i detta skede var en s.k. lottad åklagare. Åklagaren säger att de, utifrån om AR ville medverka eller inte, ska boka in ett förhör med henne efter helgen på måndag eller tisdag.

Målsägarbiträdet hör av sig fredagen den 27 maj kl. 14.15 och berättar att AR fortfarande är osäker på om hon ville medverka. AR vill ha helgen på sig för att fundera. Ny kontakt tas med åklagaren som beslutar att anhållandet ska kvarstå över helgen. Åklagaren vill att utredarna om möjligt ska försöka boka in förhör med AR under helgen. Om AR fortfarande inte ville medverka i utredningen ska kontakt tas med jouråklagaren på måndagen och anhållandet ska i så fall hävas.

Handläggaren på BiNR mejlar åter Bops Nord eftersom man inte fått någon återkoppling på det förra mejlet. Svaret från Bops är att de etablerat kontakt med AR torsdagen den 26 maj.

BiNR får inga ytterligare direktiv i utredningen och efter kontakten med åklagaren görs inga mer utredningsåtgärder under fredagen. Det görs inte något annat i ärendet under helgen. Ärendet lämnas inte heller över till joursektionen som tjänstgör under helgen den 28–29 maj, för att personalen där ska vidta ytterligare utredningsåtgärder.

Efter helgen, måndagen den 30 maj, kontaktar en av utredarna AR och bokar ett möte med henne utanför hennes arbetsplats. De åker dit och förhör AR i bilen. AR säger att hon inte orkar att vara med i ”hela den här processen”. På frågan om hon vill att någon från Bops tar kontakt med henne, så svarar hon att hon absolut kan prata med någon därifrån. AR uppger också att natten till måndagen var den första natten hon sovit hemma efter det att anmälan gjordes. AR tror inte att MJ vet att han är anmäld. När poliserna kommer tillbaka efter förhöret tar de ny kontakt med vice chefsåklagaren som därefter häver anhållandet.

Onsdagen den 1 juni läggs utredningen om bland annat grov kvinnofridskränkning ned av åklagaren i ärendet. AR meddelas beslutet via telefon torsdagen den 2 juni. Efter det telefonsamtalet har man ingen mer kontakt med AR.

2.3 Tidsaxel

Tabellen visar viktiga tider och händelser för ärendet:

Onsdag 25/5 kl. 21.30	25/5 kl. 24.00	Torsdag 26/5 kl. 01.21	26/5 kl. 02.20	26/5 kl. 03.00
AR kom till receptionen i Solna för att göra en anmälan.	FU-ledaren slutade sitt pass. T.f. SB arbetsledde jourutredarna.	T.f SB lade in utredare i ärendet och skickade det sedan till ärendesamordningen.	Åklagaren anhöll MJ i sin frånvaro för grov kvinnofridskränkning efter föredragning.	Utredaren slutade sitt pass och lade en utredningsmapp med handlingar till pågående FU-ledare. Ärendet märktes med "hög risk för våld".
26/5 kl. 06.30	26/5 kl.13.00	26/5 kl. 14.00	26/5 EM/ KVÄLL	Fredag 27/5 kl. 07.10
Pågående FU-ledare började sitt pass och fann utredningsmappen. Ringde senare BiNR för fördelning av ärendet.	Brottsoffergruppen ringde AR, ett stöd-samtal genomfördes.	AR kom till receptionen i Solna för att ta tillbaka sin anmälan. Det konstaterades att ärendet inte var överflyttat till BiNR.	Personalen i jourmiljön arbetade med ärendet och åkte till AR för att försöka motivera henne till fortsatt utredning.	Ärendet överfördes till BiNR i DUR och det fördelades på handläggare.

2.4 Mordet

Lördagen den 4 juni kl. 05.27 ringde MJ till 112 och sade att han misshandlat AR. Polis och ambulans åkte till AR:s bostad där hon anträffades kraftigt misshandlad och medvetlös. En anmälan om mordförsök upprättades. MJ medgav att han slagit AR och han greps på platsen. MJ var vid tiden för mordet villkorligt frigiven från en dom gällande grov kvinnofridskränkning.

AR fördes till sjukhus, där hon tisdagen den 7 juni avled på grund av skadorna från misshandeln. I samband med dödsfallet omrubricerades ärendet till mord. Ärendet handlades vid joursektionen under det inledande dygnet och överfördes till sektionen för grova brott i Solna söndagen den 5 juni. Den fortsatta utredningen bedrevs gemensamt med utredningsresurs från BiNR i Sollentuna.

Onsdagen den 8 juni återupptog åklagaren det tidigare nedlagda ärendet gällande grov kvinnofridskränkning som upprättades den 26 maj och omrubricerade ärendet till grov fridskränkning..

Tisdagen den 25 oktober meddelade Stockholms tingsrätt sin dom i ärendet. MJ dömdes till livstids fängelse för bland annat mord och grov fridskränkning. Ärendet överklagades till Svea hovrätt av den tilltalade. Hovrätten meddelade dom i målet torsdagen den 22 december. Hovrätten ändrade påföljden från livstid till 18 års fängelse. Ärendet överklagades till Högsta domstolen som i slutet av februari 2017 meddelade beslut att inte ge prövningstillstånd och domen vann laga kraft.

2.5 Historik

Torsdagen den 12 maj ringde AR:s syster och AR:s före detta sambo till SOS-alarm (112) eftersom de var oroliga. AR hade ringt dem båda två och berättat att hon blivit misshandlad av MJ. En operatör vid regionledningscentralen (RLC) tog kontakt med AR via telefon. AR uppgav vid det samtalet att allt var lugnt. Någon patrull skickades inte till platsen vid detta tillfälle.

AR hade under hösten 2015 till och med maj 2016 haft kontakt med sjukvården och psykiatrin vid ett flertal tillfällen på grund av att hon mått dåligt efter en tidigare separation. Vid besöken uppgav AR att hon blev misshandlad av sin nuvarande pojkvän. Sjukvården dokumenterade de skador som då framkom. AR blev sjukskriven och ordinerades ångestdämpande psykofarmaka. Onsdagen den 31 maj hade AR telefonkontakt med psykiatrin och ville ha propavan. AR:s sista kontakt med psykiatrin var vid ett besök fredagen den 2 juni. Kontaktorsaken som antecknades var ”stöd i kris”. AR berättade för psykiatrin att hoten från pojkvännen MJ ökat och att han var polisanmäld.

MJ uppsökte frivilligt en vårdcentral i slutet av maj på grund av sitt missbruk och sin psykiska ohälsa. Han blev remitterad till beroendecentrum. MJ besökte beroendecentrum onsdagen den 1 juni tillsammans med en okänd kvinna. MJ uppgav att han ville ha hjälp med att bryta sitt missbruk. Han lades in men valde att skriva ut sig själv efter några timmar. MJ bedömdes som våldsam av personalen vid beroendecentrum.

Torsdagen den 2 juni uppsökte MJ beroendecentrum på nytt för att få hjälp och vid detta tillfälle var AR med. Vid besöket blev MJ våldsam och hotade personalen. MJ bedömdes som mycket våldsam och han blev informerad om att han inte var välkommen tillbaka. Lördagen den 3 juni skrev läkare på Capió Maria i MJ:s journal att denne inte får släppas in eller vårdas där på grund av hög våldsrisk.

3 Åklagare

Under utredningen gällande grov kvinnofridskränkning har sex åklagare varit förundersökningsledare under tiden 26 maj–1 juni. Två åklagare har endast varit formellt ansvariga, övriga har fattat beslut i förundersökningen.

Detta har inneburit ett förhållandevis stort antal överlämningar under kort tid, vilket bör undvikas då det finns risk för oklarheter i den fortsatta handläggningen. De direktiv som lämnats var synnerligen få och bristfälliga.

Arbetsgruppen har reflekterat över att åklagaren valde att lägga ned utredningen då målsägaren inte längre ville medverka.

Grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning är brott av den karaktären som lyder under allmänt åtal, vilket innebär att det finns en skyldighet att driva dessa ärenden även utan målsägarens medverkan.

För att fortsatt driva liknande ärenden krävs en bra stödbevisning vilket nuvarande lagstiftning lägger hinder för. Straffsatsen gällande grov kvinnofridskränkning och grov

fridskränkning innebär att inhämtandet av sjukhusjournaler och annan stödbevisning utan målsägarens medgivande inte är möjligt.

4 Ledning och styrning

Polisområde Nord har sin huvudpolisstation i Sollentuna. De verksamheter som fanns i Sollentuna i maj 2016 och som är intressanta för granskningen var:

- Ärendesamordning
- Bops brottsoffergrupp
- Sektionen för Brott i nära relation

De verksamheter som fanns vid polisstationen i Solna vid samma tidpunkt var:

- Reception
- Joursektion
- Förundersökningsledare
- T.f. SB
- Bops personsäkerhetsgrupp

För varje dag upprättas en handling med ”Ledningsförhållanden Polisområdet”. I den anges vem som är SB, yttre befäl (YB), lokal insatsledare under dag, kväll och natt. Där framgår också telefonnummer till FU-ledare vid joursektion, arrestbefäl med flera i Sollentuna, Solna och Norrtälje. Det finns ytterligare två handlingar som gäller för medarbetarna i jourmiljön, ”Rutiner och arbetsledning för krimjouren i Nord” samt ”Uppdragsbeskrivning för Krimjouren i Nord”.

Den aktuella kvällen – onsdagen den 25 maj – tjänstgjorde två t.f. SB och en FU-ledare vid joursektionen i Solna. FU-ledaren tjänstgjorde till kl. 24.00 och arbetsledde utredarna vid joursektionen, vilka tjänstgjorde till torsdagen den 26 maj kl. 03.00. Därefter blev t.f. SB ansvarig för utredarna fram till kl. 06.30 som är starttiden för FU-ledaren. När utredarna slutar ska de lämna över en lägesbild till SB. Det är oklart hur detta har skett under torsdagen den 26 maj. Utredaren upprättade en ärendeakt med diverse handlingar som han lade på pågående FU-ledares tangentbord för att ärendet skulle uppmärksammas och fördelas till BiNR.

Det har framkommit att pågående FU-ledare ringde och talade med BiNR på morgonen torsdagen den 26 maj angående fördelning av ärendet. Av okänd anledning har sedan ärendet inte fördelats i datamiljön, det vill säga Durtvå. Generellt fördelar SB alla sina ärenden till brottsamordningen, så skedde även i detta ärende.

Det finns anledning att anta att det vid denna tidpunkt inte fanns någon som var i tjänst som hade kontroll på var ärendet fanns digitalt med alla utredningsuppgifter i Durtvå. Det är sannolikt att detta är anledningen till att ärendet inte handlades under tiden som sträcker sig från torsdagen den 26 maj cirka kl. 09.00 och fram till när AR kom till receptionen kl. 14.20 samma dag. Detta påverkade ledning och styrning väsentligt då åklagarna var FU-ledare och få direktiv hade lämnats.

Från tidpunkten då AR kom till receptionen i Solna torsdagen den 26 maj kl. 14.20 så arbetade joursektionen med ärendet. På morgonen fredagen den 27 maj fördelades ärendet digitalt i Durtvå till BiNR. Naturligtvis går det att komma åt ärendet från flera olika håll i den digitala miljön men det förutsätter en viss kunskap om var man ska söka. Det är oklart om någon sådan sökning skett.

Parallellt med det som sker i jourmiljön så vidtar Bops samtal och bedömning av ärendet under torsdagen den 26 maj utan att kontakt togs med utredarna. Som beskrivits på annan plats i rapporten föranleder dessa samtal inga åtgärder och ärendet stängs.

4.1 Arbetsledning

De förhållsledare och arbetsledare som tjänstgjorde vid joursektionen hade inte samma arbetstider. Arbetsledare och FU-ledare vid joursektionen samt t.f. SB sitter inte samlokaliserade men i nära anslutning till varandra, vilket kan leda till bristande kommunikation och arbetsledning.

Huvudelen av övriga inblandade aktörer i detta ärende tjänstgjorde dagtid med möjlighet att begära hjälp med åtgärder under jourtid av dem som tjänstgjorde i jourmiljön.

5 Brottsoffer och personsäkerhetsverksamheten

Inom Polismyndigheten ska brottsoffer- och personsäkerhetsarbetet (Bops) bedrivas som en sammanhållen process och verksamhet. Processen för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten ska genom reella bedömningar av den faktiska hotbilden leda till konkreta åtgärder med syfte att undvika framtida utsatthet. Respektive polisregion ansvarar för att brottsoffer som är utsatta för allvarliga hot dygnet runt ska erbjudas adekvata stöd- och skyddsåtgärder.

Brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten i polisområde Nord är uppdelad på en brottsoffergrupp och en personsäkerhetsgrupp. Båda grupperna tillhör polisregionens brottsoffer- och personsäkerhetssektion. På grund av lokalbrist är brottsoffergruppen lokaliserad till Sollentuna och personsäkerhetsgruppen till Solna. Arbetet mellan grupperna är uppdelat:

- Brottsoffergruppen är ingången till Bops och utför i huvudsak riskbedömningar och stödjande åtgärder, hanterar larmtelefoner etcetera.
- Personsäkerhetsgruppens uppdrag är att vidta åtgärder för att skydda brottsoffer. Polisregion Stockholms personsäkerhetsgrupper har en gemensam beredskap så att det går att nå dem dygnet runt. Telefonnummer till personsäkerhetsgruppens beredskap finns hos vakthavande befäl vid RLC.

Bops har så kallade funktionsbrevlådor till samtliga grupper för en bra kommunikation. Vid intervjuer har det framkommit att e-postadresser till Bops funktionsbrevlådor inte varit så välkända vid joursektionen. Det har även framkommit att det finns en osäkerhet i jourmiljön när det är lämpligt att kontakta Bops-beredskapen. Vid utpressningsärenden och organiserad brottslighet kontaktas Bops-beredskapen. Det finns däremot ett mot-

stånd eller en osäkerhet när det gäller att kontakta beredskapen vid brott i nära relationer.

Samverkan mellan utredare och personal vid Bops har varit bristfällig. I detta ärende har det varit envägskommunikation och ingen dialog alls. Det stod tidigt klart för utredare att det fanns hög risk för våld mot AR och att hon behövde extra stöd för att medverka i rättsprocessen. För att uppmärksamma Bops om AR:s utsatta situation har det vid flera tillfällen under utredningen skickats e-post till Bops, såväl från utredningsjouren som från BiNR. Dessa mejl har inte lett till någon åtgärd inom ramen för Bops verksamhet. Först efter en påminnelse från BiNR återkopplar Bops till utredare om att en kontakt tidigare tagits med AR.

5.1 Stöd och skydd

Enligt Polismyndighetens riktlinjer för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten ska en initial riskbedömning göras vid anmälningstillfället. Syftet med den initiala riskbedömningen är att pröva behovet av akuta skyddsåtgärder. Utfallet av den initiala riskbedömningen noteras i rationell anmälningsrutin (RAR). Brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten ansvarar för att bevaka ärenden där en initial riskbedömning har gjorts och för att vid behov göra en strukturerad riskbedömning. En strukturerad riskbedömning ska genomföras av särskilt utbildad personal vid Bops. Riskbedömningen utgör beslutsunderlag för vilka skyddsåtgärder som är relevanta att vidta i det specifika ärendet.

Rutinen vid Bops är att ta ut en dygnslista över dem som önskar kontakt med brottsofferstödjande organisationer samt en dygnslista med resultat av den initiala riskbedömningen. Dessa skrivs ut och analyseras för eventuella åtgärder av brottsoffergruppen.

I de dygnslistor som togs fram på morgonen torsdagen den 26 maj framgick att AR önskade kontakt med brottsofferstödjande organisation samt att ”ja” var markerat i den initiala riskbedömningen, vilket betydde att det kan finnas risk för våld.

Brottsoffergruppen valde att genomföra ett stödsamtal med AR torsdagen den 26 maj. Samtalet kom att handla om rättsprocessen generellt samt att hon blev erbjuden att hämta ett akustiskt larm. I samtalet framkom inget kring den höga hotbilden. Samtalet ledde inte till att stärka målsägaren i hennes inställning till att medverka i utredningen. Det är möjligt att om Bops hade haft den aktuella hotbilden klar för sig inför samtalet hade samtal och åtgärder kunnat bli mer konkreta kring AR:s specifika behov och MJ:s våldskapacitet. I detta fall blev det tidigt känt att MJ utgjorde en hög risk på grund av att han tidigare var dömd för grov kvinnofridskränkning och flertalet våldsbrott.

Någon strukturerad riskbedömning genomfördes inte vid Bops.

Bops avslutade sin handläggning av ärendet torsdagen den 26 maj med anledning av att AR inte önskade medverka.

Den strukturerade riskbedömning, SAM, som gjordes vid anmälningstillfället med bedömningen hög risk för fortsatt förföljelse, hög risk för våld och hög risk för mycket

allvarligt dödligt våld, inkom till Bops och diariefördes onsdagen den 8 juni. Det finns inga uppgifter om hur den hade hanterats fram tills dess.

5.2 Kontaktförbud

Enligt förundersökningskungörelsen ska målsägare informeras om kontaktförbud.

Enligt 6 a § Lagen (1988:688) om kontaktförbud ska frågor om kontaktförbud hanteras skyndsamt. Har en begäran om kontaktförbud lämnats in till Polismyndigheten ska Åklagarmyndigheten omedelbart underrättas om detta (6 a § Förordningen 1988:691 om kontaktförbud). Enligt polisens nationella riktlinjer för kontaktförbud ska en ansökan normalt sändas till Åklagarmyndigheten samma dag som begäran upprättas.

Det finns en lokal rutin som anger att joursektionen (Uppdragsbeskrivning för Krimjouren i Nord) inte ska hantera kontaktförbud i ärenden som ska fördelas till annan utredningsenhet.

Det framgick i anmälan att AR önskade kontaktförbud. I en PM från samtal med AR under kvällen torsdagen den 26 maj redovisas att frågan om kontaktförbud ställts på nytt. AR hade då svarat att hon ville fundera ett tag till om den begäran. Någon ansökan om kontaktförbud skickades inte till Åklagarmyndigheten.

5.3 Relationsvårdscentrum

RVC bedriver verksamhet som startades i dåvarande Polismästardistrikt Västerort för omkring tio år sedan. Två socialsekreterare, anställda av Stockholms stad, har sin arbetsplats lokaliserad till polisstationen i Solna. Deras anställning avgränsar det geografiska området till dåvarande Polismästardistrikt Västerort, det vill säga de västra delarna av Stockholm, Solna, Sundbyberg samt Ekerö. Bromma ingick också i detta område.

RVC:s arbetsuppgift är att motivera brottsutsatta kvinnor och män att fullfölja brottsutredningen fram till och med förhandlingen i rätten. RVC har utbildning gällande motiverande samtal. Personalen arbetar kontorstid. Uppdragen kommer från polisen som frågat målsägare om de önskar stöd och hjälp av RVC. Om så är fallet skriver polisen en blå lapp med namn, person- och telefonnummer som skickas till RVC.

Begäran från polisen gällande AR:s önskan att komma i kontakt med RVC kom fram till RVC måndagen den 30 maj via internposten. RVC ringde till AR som vid detta tillfälle tackade nej till fortsatt kontakt. Samtalet varade i cirka 30 sekunder. Numera finns en ny rutin med funktionsbrevlåda men det är oklart när den rutinen upprättades.

I betänkande av Nationella samordnaren mot våld i nära relationer (SOU 2014:49) finns förslag kring en mer strukturerad samverkan i samhället som kan ge bättre förutsättningar att förebygga brottslighet. Bland annat föreslås individuella handlingsplaner och stödpersoner för våldsutsatta. RVC skulle med ett utökat uppdrag kunna utföra sådana sammanhållna myndighetsinsatser så att de drabbade orkar stå fast vid de uppgifter som lämnas och för att klara av att fullfölja förundersökningen.

6 Intern kommunikation

Kommunikation är en mycket viktig del i utredningsarbetet. Den ska vara tydlig och rätt adresserad. Vid tiden för det granskade ärendet kan det konstateras att omorganisationen vållat kommunikationsproblem, till exempel i form av förändrad nomenklatur, enhetsbeteckningar, telefonnummer, funktionsbrevlådor, lokaler med mera.

Det vi avser med kommunikation i denna del är det som sker vid överlämningar. Att de aktörer (FU-ledare med flera) som är involverade i ärendena underrättar och uppdaterar varandra om läget i utredningen. På grund av omorganisationen, som vid denna tidpunkt inte var färdigprocessad, framkom uppgifter om tydliga svårigheter med att få fram och känna till telefonnummer, funktionsbrevlådor, organisationstillhörighet, geografisk placering och så vidare. I detta ärende som initierades under jourtid framstår kommunikationsproblem tydligt. Som exempel kan nämnas kontakten mellan utredare och Bops.

7 Arbetsmiljö

Arbetsmiljö är ett vitt begrepp som i detta fall kan avse utbildning, handledning, uppföljning samt att det finns en fungerande organisation. Det kan konstateras att utredarna till stor del är oerfarna och tillfälligt placerade för att utreda brott i nära relation.

7.1 Handledning

I intervjuerna har framkommit att de som arbetar med relationsärenden saknar regelbunden handledning i sitt arbete. Handledning ses som en viktig del i arbetet med relationsbrott då det ger tid för reflektion och återblick samt stöd i arbetet. Medarbetarna har inte heller fått tillgång till någon handledning efter händelsen.

7.2 Kompetens och utbildning

De som initialt arbetade med ärendet vid joursektionen hade ingen särskild kompetens gällande relationsbrott, men en del av dem har lång polisiär erfarenhet och hade hanterat ärenden med relationsvåld tidigare. Flera av dem som initialt arbetade med ärendet, men även efter det att ärendet fördes över till BiNR, var så kallade pa-roterare. Dessa medarbetare saknar ofta erfarenhet av att utreda relationsärenden. De är placerade vid BiNR direkt efter avslutad aspiranttjänstgöring och det gäller även för en del av utredarna på joursektionen som är relativt nya i tjänst.

Det finns i dag en vidareutbildning på 15 dagar, "Brott i nära relation, utredningsmetodik", som ges vid Uppsala universitet. Vidare finns det tillgängligt för alla polisanställda filmer för interaktiv utbildning inom Brott i nära relation på Intrapolis och Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK)webbkurs med syfte att höja kompetensen kring våld i nära relationer.

Polismyndigheten har en handbok för arbete med relationsbrott, Handbok för "Brott i nära relation". Vid fråga om utredarna använder handboken i sitt arbete så blir svaret, att de flesta vet att den finns, men de använder den inte.

Vid intervjuerna ställdes frågor om de checklistor och mallar som finns gällande relationsbrott och föredragningar för åklagare. Är listorna och mallarna kända och används? Svaret blev att man vet att de finns, i de flesta fall, men att de inte används.

7.3 Utveckling

Det pågår inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten ett fortlöpande utvecklingsarbete när det gäller brott i nära relation. Noa utvecklingscentrum Väst har i uppdrag att förbättra och utveckla arbetsmetoder vid brott i nära relation. Till exempel har det gjorts en uppdatering och omarbetning av det gemensamma metodstödet "Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna" tillsammans med Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum i Göteborg. Under 2017 uppdateras även polisens handbok för "Brott i nära relation".

Inom ramen för Polismyndighetens mobilitetsprojekt pågår ett arbete tillsammans med IT-avdelningen för att skapa möjligheter att få checklistor, för bland annat initiala åtgärder vid sexualbrott, samt förhörsmallar vid brott i nära relation. Vidare har Noa/SSI tagit fram ett metodstöd för brottsoffer och personsäkerhetsarbetet.

Det finns lärdomar att dra gällande de initiala åtgärderna men även under den fortsatta utredningen. Vår analys av ärendet samt våra påpekanden visar på brister i kommunikation, vid överlämnaden samt i bemötandet.

8 Arbetsgruppens överväganden och rekommendationer

Det är välkänt att relationsvåldsärenden är komplexa och det initiala mötet med målsägaren utgör en avgörande faktor för att skapa stabila och robusta förundersökningar, vilka kan leda till åtal.

Vid dialogmöten som genomfördes av Noa Beredningsenheten under 2016 med utredningsverksamheten framkom att;

"En bärande del i PNU är att varje medarbetare ska se sig som en utredare. På det sätt som myndigheten bedriver verksamheten idag omöjliggörs många gånger förutsättningarna för medarbetarna att ikläda sig utredarrollen. Betydelsen av robust och systematiskt införande kan inte nog betonas. Först när organisationen accepterat och bedriver verksamhet enligt fattade beslut är det att anse som etablerat i processen. Avslutningsvis konstaterar vi att Polismyndigheten saknar en tydlig strategi, långsiktig utvecklingsplan och kvalitetssäkring för utredningsverksamheten."

Vi vill framhålla flera medarbetares goda arbete i ärendet. De initiala åtgärderna vid anmälningsupptagning och bemötandet av AR var bra och förtroendeskapade, en bra fortsättning för de kommande utredningsåtgärderna. AR har fått den information hon hade rätt till enligt förundersökningskungörelsen.

Inhämtning av stödbevisning i ett tidigt skede, i form av exempelvis foton, samt att höra vittnen är av betydelse för att kunna driva ärendet vidare om målsägaren inte vill medverka.

Dödligt våld i relation bör utredas vid BiNR då utredarna ofta redan har kunskap gällande de relationer där det dödliga våldet sker. Detta skapar förutsättningar för stabila och robusta förundersökningar samt breddar utredarnas kompetens.

8.1 Brister

Arbetsgruppen har identifierat följande brister:

- Ärendet överlämnades inte till BiNR utan överfördes till ärendesamordningen.
- Ärendet saknade handläggare den 26 maj från kl. 03.00 till cirka kl. 14.00.
- MJ anhölls i sin frånvaro men efterlystes inte i NEPU.
- Eftersökning av MJ skedde inte.
- BiNR hanterade inte ärendet med tvångsmedel under helgen.
- Ärendeakten försvann och har fortfarande inte upphittats.
- Bristfälliga direktiv från både arbetsledare och FU-ledare/åklagare.
- Journalanteckningar från sjukvården gällande skador som redovisats i anmälan inhämtades inte när möjlighet fanns.
- Vid anmälningstillfället uppvisade AR inte några skador. Hon tillfrågades inte heller om skador.
- Förhör med vittnen genomfördes inte.
- Ansökan om kontaktförbud upprättades inte.
- Strukturerad riskbedömning gjordes inte av Bops.
- Stödsamtal med AR innehöll inte konkreta åtgärder utifrån ARs specifika behov och gärningspersonens kapacitet.
- Den interna kommunikationen var bristfällig mellan Bops och utredande handläggare.
- Det tog lång tid innan RVC fick ARs kontaktuppgifter.

8.2 Rekommendationer

Rapportens syfte är att identifiera brister och komma med rekommendationer som verkar för att förbättra och utveckla polisens handläggning gällande brott av liknande karaktär. Den tar upp brister i det aktuella ärendet samt ger rekommendationer generellt så väl som i det enskilda ärendet. Dessa lämnas för att medvetandegöra gällande regelverk. Förslagen ger möjligheten till stabila och robusta förundersökningar och fördelas enligt nedan.

Polisområde Stockholm Nord

- Tydliggöra att kontaktförbud ska ansökas skyndsamt och initialt i ärendet genom att följa de nationella riktlinjerna för kontaktförbud.
- Säkerställa en tillräcklig utredande resurs med relevant utbildning.
- Skapa tydliga och väl kända kontaktvägar till Bops. Tydliggöra att beredskapsnummer till personsäkerhetsgrupp även gäller vid brott i nära relationer.
- Se över möjligheten i samråd med Stockholm Stad och övriga kommuner inom polisområde nord att ge RVC ett utökat uppdrag som samordnare för att lotsa målsägare genom rättsprocessen.
- Tillse att det vid hot och riskbedömningar används relevant bedömningsmall i enlighet med BOPS metodstöd.
- Skapa rutiner för att minimera antalet överlämningar och tydliggöra fortsatt ärendehandläggning.
- Medvetandegöra befintliga regelverk såsom metodstöd och checklistor

NOA UC Väst

- I samråd med Rättsavdelningen göra en översyn av förutsättningarna för att lägga fram förslag till lagändring i BrB 4 kap 4 a§ (Grov kvinnofridskränkning/Grov fridskränkning) gällande straffsatsen. Detta för att ge möjlighet att inhämta sjukhusjournaler och stödbevisning i de fall målsägare inte vill medverka.
- Medvetandegöra befintliga regelverk såsom metodstöd och checklistor samt att initiala åtgärder så som att hålla förhör med vittnen, dokumentera skador med mera skall genomföras även om direktiv saknas från åklagaren. Vidare skall även tydliggöras att åklagarna har en skyldighet att driva ärenden trots att målsägaren inte längre aktivt vill medverka.
- Tydliggöra att videoförhör med målsägare bör hållas initialt.
- Kontakten med målsägaren måste samordnas mellan polisens olika enheter för att undvika oklarheter.

NOA SSI

- Skapa rutin inför stödsamtal och riskbedömningar för att inhämta information om såväl brottsoffer som misstänkt ur datasystem.
- Kompetensutveckling inom Bops för att uppmärksamma risk för våld.
- Tydliggöra kontaktvägar till Bops vilka även omfattar BiNR.

NOA NKE

- Medvetandegöra och skapa en rutin att vid återkommande telefonsamtal till RLC gällande misshandel/ hot rörande BiNR bör polis åka till platsen för att skapa personlig kontakt.

NOA Beredningsenheten

- Skapa en enhetlig rutin för användande av logg/dagbok i Durtvå där ärendet i stort kan följas; vad som sker eller har skett.
- Skapa rutiner för att minimera antalet överlämningar och tydliggöra fortsatt ärendehandläggning.
- Överväga möjligheten att utreda dödligt våld i nära relation på sektionen för brott i nära relation. I anledning av att höja kompetensen på utredarna samt använda den befintliga kunskapen gällande brott i nära relation.
- Överväga inrättandet av en nationell bedömandegrupp vid dödligt våld i nära relation, i syfte att vara lärande samt att fortsatt minimera brister av ärenden, samt att ligga till grund för ett evidensbaserat utvecklingsarbete över tid.

Enligt uppdrag

Polismästare/ Chef UC Väst
Rolf Andersson

Kommissarie/Ordförande
Anders Sandholm

Referenslista

Metodstöd "Ett bästa arbetssätt" för åklagare och polis, 2009
Noa Beredningsenheten, Utredningsverksamheten, dialogmöten hösten 2016
PO nord Rutiner och arbetsledning på krimjouren
PO nord Uppdragsbeskrivning för krimjouren Nord
Polismyndighetens riktlinjer för brottsoffer och personsäkerhetsverksamhet, 2016
Rikspolisstyrelsen, Handbok Brott i nära relationer, 2009
Rikspolisstyrelsen, Riktlinjer för kontaktförbud, 2013
SOU 2014:49, Våld i nära relationer – en folkhälsofråga 2014
Åklagarmyndighetens "Fridkränkingshandbok" 2006